

EMIGRANTEN

HANDBOK FÖR UTVANDRARE.

Innehållande:

KORT ENGELSK UTTALS- OCH SPÄKLÄRA;
TALÖFNINGAR MED BIFOGADT UTTAL SAMT ORDFÖRRÅD;
RÅD OCH ANVISNINGAR FÖR UTVANDRARE TILL AMERIKA,
FÖRE, UNDER OCH EFTER RESAN,
SAMT
AMERIKAS MYNT, MÅTT OCH VIGT.

Efter de tillförlitligaste källor

af

H. Hörner.

Mer eller mindre ärliga och värdefulla kunskaper om förhållandena i nya världen spreds genom amerikabreven och en del småskrifter. Nästan varje tidning med självaktning publicerade amerikabrev från utvandrare ordsbor.

Även i visans form skildrades utvandringens sorger och glädjeämnen. Djup tragik döljer sig bakom den här sången, som fanns återgiven i ICA-kuriren nr 40/1971. Författaren är okänd men sången är hämtad ur Dalkullans sånbok från 1908.

Matts Månssons Afskedsbref

*Min tjära Kattarinna, jag säga får farväl
Fast tåren skvalar fram ur ögats gråtta.
O, finge jag dej tjussa frå tåppen ne' till hæl,
Du rara lilla järtans söta gåtta.
Nu ska' jag tjäna pengar, ja, grova pengar hjust,
Som ligga uti högar på nya världens kusst.
Där det är bara till att gå å skåtta.*

*Ej kan jag dej förglömma, vart än jag styr i hamn,
Och hur än ödet skiftar våra låtter.
I järtat mitt jag ristat ditt ljuveliga namn,
Gunilla Kattarinna Håkansdötter.
Nä', allri' jag förgäter din leljefagra bild,
Som i mitt minne strålar som Månen klar å mild,
Om rätt jag flöttar bort till hättentätter*

*A, inte kan jag glömma, hur roligt vi ha ha'tt,
Bå' när vi sprätte dynga å' skar rågen.
A' när jag minns de tjussar i kvällningen jag ta'tt,
Så flyger reselystnaden ur hågen.
A' Allri' kan jag glömma min fosterbygd så rar,
Där mönna hunnra tönulan jag plöjt i mina da'r.
Men nu så skall jag ut å' plöja vägen.*

*När kovan hop jag skåttat jag timrur ett Palatts
vid stranden af den stora attelanten,
A' där ska' du få leva te' sammans mä' din Matts,
Som då bär gullgaljon i råckakanten.
En vet ej, vad som händer i dessa unnrens da'r,
En bonnadrång kan klyfva och bli en jädrans kar,
Tenk, tårpargrabb va själftva jenralgranten.*

*Var mårron när som tuppen han gal i Illinåjs,
Jag läser för vårt väl i min Postilla.
På kvällen, förn jag lumpen häft å' å' gått te kåjs,
Jag beder himlom skydda dej för villa,
A' när jag plocka gullkorn som fåglar plocka frö,
Jag tenker på det gullgryn jag har i Madesjö,
Så tårarna ned på Amerika trilla.*

*Om du till falskhet läkkas af någon annan stut,
Jag skalar hem å' smockar te hans snyte,
Men snart du måste fara te' mej på bölljan ut,
Jag bjuder dej på sjuss å' matsäcksknyte,
Ty leva dej förutan då kan ej själftve skam,
Om rätt jag fickel mantal mä oksar, får å' lamm,
A attan svatta hestar uti byte.*

*Ajöss, min fiina lelja, min rosenknåpp, hav tack.
Läs allri' åpp då' röda tjerrlexbandet!
När so'n i mårron affton går ned i Skagerakk,
Matts Månsson finns ej mer i Fosterlandet.
Vid bittra tårars strömning jag dessa rader skrev.
Förlåt mej att jag gråter å' väter ne' ditt brev!
Pe äss. Du får försöka torrka't om du kan det.*

Ett amerikabrev

Copeland Idaho Feb 16 1908

Mina morbröder, Jöns (f 1860) och Tomas Paulsson (f 1862) emigrerade till Minnesota, USA, 1889.

Tomas blev nöjd på det stora landet i väster och återvände till sitt hemland 1894. Jöns gifte sig redan 1891, fick familj och blev sedan kvar i USA hela sitt liv. Han besökte aldrig sitt hemland.

Jag kan ej erinra mig att min moder varken fick eller skrev några brev till sin bror i Amerika. Därför hade jag i unga år liten kännedom om vad Jöns sysslade med och hur han hade det i sitt nya hemland. Av de fyra syskon Jöns hade i Sverige var Tomas den ende som hade kontakt med honom. Sverigekontakten upphörde helt då Jöns dog 1931.

I Tomas Paulssons efterlämnade handlingar, då han dog 1955, hittades ett brev (han hette John i USA). Först för ett par år sedan fick jag se detta brev, vilket visar att John (som vi i fortsättningen kallar honom) var en kunnig man.

Brevet återges här intill.

Med tanke på att John var född och uppvuxen bland många syskon på ett litet torpställe (som hans föräldrar brukade på andra sidan Hålsjön i Åsarna), hade primitiv skolundervisning är det med beundran man får erfara vilken kunnig person John tydligen var.

Efter John Paulssons död 1931 förekom ingen kontakt mellan hans efterlevande och släktingarna i Sverige.

I maj 1979, 48 år efter Johns död, kom ett brev till pastorsexpeditionen i Bergs församling. Brevet var från en sondotter till John, Doloris Beaudoin. Hon sökte på detta vis efter kusiner till sin far. Vad som förvånade mig var att Doloris hade så god kännedom om sin farfars härkomst, namn och födelse-datum på Johns föräldrar och syskon. Mina föräldrar och mina döda syskon hade hon också reda på.

Vi har brevväxlat sedan dess och i september 1983 var Doloris och hennes make hit på besök.

Algot Ahnfelt

Kjära föräldrar

Som jag var hem till Minnesota under jul-tiden och der fan ett brev från eder hvilket var mig Kjärlkommet. Det är ej ofta jag hör något från hembygden och jag skulle vara mycket tacksam om Thomas eller Olof Kunde skriva till mig någon gång. Jag har varit i Idaho och Washington under de sista fyra åren och har ej sett min familj mer än två gånger under tiden. Det är myckett treffligt att komma hem och se huru stora mina pojkar är den älskte endast 1 tum kortare än jag. Han är om sommaren ute och arbetar för bönder de säga att han är full Karl. I skolan är han den bästa i sin klass och har stor lust att studera. Han är nu 16 år och får han hafva hållsan så blifver han en snäll pojke. Ännu har han kvar den meckaniska flaskan farfar sände.

Arthur, Myrtel och Ruben är också duktiga efter sin ålder. Mitt arbete här är att sätta in maskineri i sågverk, samt bygga och reparera sågverk, händla hyvel-maskiner och dylikt. Jag har ej hårdt arbete och min betalning är \$ 3 och fri kost. Förmodligen blifver jag här och kommer att få min familj hit nästa höst.

Förliden höst byggde jag ett vattenvärk på 300 hästkrafter, hvilket driver ett sågverk och elektrisk "dynamo" för ljus. Det kostade om. 5000 Doll.

I Collvill Valley Wash aflar bonderna hö och jag har sett Timotejhö betalas med så högt som 20 Dol. pr ton (ett ordentligt lass hö).

Här i Kotinia Valley Idaho är ungefärligen detsamma med afseende på jordbruk. Trävaruhandel är den förnämsta afkastning och som tiderna nu en lång tid varit goda så har det ena sågverket efter det andra Bygds upp.

Idag regnar det så snö faller af träden. vi har omkring 8 tum snö och is på floden är 6 tum så vet ni hur kallt det är ungefärligen.

Jag skulle önska att någon ville säga mig huru John Molinder gör det om han ännu är ogift om broder Olof är ungt Karl o.s.v.

Som jag ej har någott af intresse att berätta så må jag sluta med en hjärtlig hällsning till eder alla

eder son John Paulson
Copeland Idaho
U.S.

Emigration från Korpilombolo — en översikt

Emigrationen från de norra delarna av Sverige kom igång senare än i övriga delar av landet. Ser man på en enskild socken som t ex Korpilombolo, så hittar man inga emigranter före 1881. Innan dess fanns utflyttning till Norge för arbete i kopparverket i Kåfjord eller vid kusten. Utvandringen till Norge var också säsongbetonade arbetsvandringar.

Under 1850-talet emigrerade två (2) personer från Norrbottens län, enl de officiella flyttningslängderna. 1860-talets nödår 1865 och 1866 nådde en topp med 70 resp 67 emigranter från länet. Därefter skedde en viss ökning med toppar ungefär vart fjärde år, ex år 1878: 141 personer.

Korpilombolo

Korpilombolo, en avlägset belägen, isolerad och fattig skogssocken, fick sina första emigranter år 1881. Då utflyttade bonden Gustaf Olofsson Wuolo från Palo-gården i kyrkbyn. Med sig hade han sina två döttrar 20 och 15 år gamla. Hustrun Greta Kaisa Persdotter reste över året därpå med de övriga fem barnen av vilka den yngste var knappt två år gammal.

Den fjärde emigranten år 1881 från Korpilombolo var en 24-årig dräng.

Korpilombolo hade aldrig höga emigrantsiffror. Redan år 1882 når socknen sin högsta siffra direkt-emigranter, 29 personer.

De följande årtiondena är emigranterna fåtaliga varje år, vissa år flyttar ingen till Amerika.

Här kan nämnas år 1903 då 11 personer (en tämligen hög siffra) flyttade över medan från länet som helhet sammanlagt 988 personer sökte sin lycka på andra sidan Atlanten.

Antalet återflyttare är också litet.

Det är först på 1920-talet, i den sista emigrationsvågen, som antalet utvandrare från Korpilombolo ökar. Då flyttade sammanlagt 35 personer under åren 1921-1930. Som jämförelse kan nämnas att från hela Norrbottens län flyttade under ett enda år som 1923 totalt 1 243 personer medan från Korpilombolo samma år 10 personer reste iväg.

Under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet började gruvorna i Malmfälten att exploateras. Antalet som tog ut flyttningensbetyg till Jukkasjärvi ökade sakta.

Vilka flyttade och vart?

Under julhelgen 1984 roade jag mig med att "räkna emigranter". Det innebar att jag sökte reda på varje enskild emigrants bakgrund.

Det är intressant att se att det inte är de fattigaste som flyttar, inte heller de självägande bönderna (hemmansägarna). I stället är det - som det ser ut vid en första genomgång - de som har det lite bättre än de fattigaste, lite bättre än backstugusittarna.

De som inte fick råd till biljetten till Amerika for förmodligen iväg till Malmfälten.

Nästa steg för mig blir att följa en del av dem som flyttade till Malmfälten för att undersöka om några av dem flyttar vidare till Nord-Amerika eller Kanada. Här torde t ex släktförbindelserna spelat viss roll.

Jag har också tittat lite noggrannare på en enskild by. Byn grundades under 1600-talets senare hälft. Livet stod ganska stilla ända fram till mitten av 1800-talet.

Från den byn reste två unga män över till Amerika 1908 och återkom några år senare.

Därefter skedde ingen emigration från byn förrän slutet av 1920-talet, då ett 10-tal personer, mest unga familjer, gav sig iväg. Det här inträffade ungefär samtidigt som byn fick väg och elektricitet. Vilken roll spelade bättre kommunikationer i det fallet?

Jag återkommer kanske med fler rapporter i mitt sökande efter emigranter.

IRMA RIDBÄCK

Släktforskning «over there»

Då jag planerade det här specialnumret av JIS-nytt bad jag min kusin, som är aktiv släktforskare i USA, att berätta något om hur hon arbetar. Det här är svaret jag fick:

Jag kan inte helt svara upp till din begäran men det kan kanske intressera dina vänner att veta att vårt Portland Genealogical Forum i november skall ha ett "Scandinavian Roundtable". Några medlemmar, som har erfarenhet av skandinavisk forskning, kommer att bilda en panel som berättar och svarar på frågor. Vi skall försöka förklara vad som finns i vår närhet till hjälp att hitta skandinaviska förfäder: källor, erfarenheter, andra forskare, bibliotek, tidskrifter etc. Vi träffar ofta på andra i Amerika som letar i samma områden som vi. De som har verklig tur är de som får kontakt med folk i det gamla landet som har information som de vill dela med sig av.

Eftersom det inte finns så många källor här i USA måste vi resa till mormonernas bibliotek i Salt Lake City och utnyttja deras filmer. Det är en del i deras religion att leta efter förfäder. De är därför gläda åt att låta oss, som inte är medlemmar, utnyttja deras bibliotek i utbyte mot uppgifter som kan vara till nytta för dem.

Jag har arrangerat sju gruppresor till Salt Lake City de senaste åren. Vi reser i grupper - från 4 till 30 deltagare. Jag ordnar resan och övernattninng. De som en gång varit med vill snart resa igen. Vi hinner knappt komma hem förrän det kommer önskemål om fler resor.

Salt Lake City ligger 800 miles (1280 km) från Portland. Därför ger vi oss iväg i två veckor för att hinna forska tillräckligt för att motivera reskostnaderna. Vi har rest med flyg, tåg eller bil. Vanligtvis arbetar vi på biblioteket från 7.30 till 21.45 och är verkligen färdiga att somna när vi kommer till motellet eller hotellet.

När vi hittat en urkund (husförhörslängd, mantalslängd etc) kan vi göra en papperskopia för att ta hem för att i lugn och ro kunna studera och jämföra. Kopior kostar 10 cts från film och 5 cts ur bok.

Ibland hittar vi på det sättet mer information än vi trodde fanns när vi var på biblioteket. Det är lätt att förbise infor-

mation - speciellt som vi inte arbetar på vårt eget modersmål. Faktum är att språkbarriären är tillräcklig för att stoppa många som skulle vilja forska.

Men ni svenskar vet allt om dessa källor och många fler. Vi missar troligen många källor därför att vi inte känner till dem. Och, liksom hos oss, måste era källor vara 75 år innan de släpps fria.

Vi har inte bara språkbarriären att brottas med utan också olikheter i skrivstil och okunnighet om gamla skick och bruk.

Vi söker ständigt uppgifter om vilka register som finns i landet.

Det är fö intressant att notera att immigranterna var så angelägna att bli amerikaniserade att de vägrade lära sina barn sitt modersmål. Nu går deras ättlingar i skola för att lära sig läsa och skriva det och för att lära sig mer om sin bakgrund. Ni skulle se den upphetsning som följer varje "genombrott".

Hälsningar till er alla

Maia G Walker

Maia och hennes vänner i Portland har svårt att hitta sin svenska släkt. Att det kan vara lika svårt att hitta utvandrarnas ättlingar framgår av nedanstående artikel i vår serie.

Ur min forskning

HUR JAG FANN MIN FARFARS SYSTEMS ÄTTLINGAR I USA.

När jag för ungefär 10 år sedan började forska i min farfars jämtländska släkt var det för att söka hans anor tillbaka i tiden. Men med tiden blev det även viktigt för mig att söka den släkt som lever idag.

Min farfar: Carl Oskar Jonsson född 1864 i Ragunda och död 1947 i Edsele.

Bland min farfars efterlämnade handlingar fanns ett foto av en familj på fem personer. Fotot var taget i Rush City, Minnesota. Ingen av mina närmaste släktingar visste vilka personer detta foto föreställde.

Det väckte min nyfikenhet och så här gick det till när jag letade rätt på mina syslingar i USA.

Fotot infördes i Länstidningen, Östersund och i Nya Norrland, Härnösand, i december 1981.

Napp från en av NN:s läsare, som visste att kvinnan på fotot var Carl Oskars syster Engla Olava Jonsdotter, f 1861 i Ragunda.

Kyrkböckerna visade att Engla 1891 gift sig med bonden Israel Eriksson i Håsjö. Paret emigrerade till Nord-Amerika 1893. Jag skrev då brev till några personer från Carl Oskars hembygd, som utvandrat till Amerika i början av 1920-talet. Men ingen av dem kände till familjen.

Efterlysning i en Svensk-Amerikansk släktforkartidning gav inte heller napp.

Jag skrev då en insändare i tidningen "Kvällsstunden", som läses av många äldre svenskamerikaner.

Hurra!! Napp från en 80-årig dam från Dalarna, som emigrerat i början av 20-talet. Hon tyckte sig känna igen namnet Israel Eriksson sedan 50-år tillbaka. Nu lyckades denna gamla dam spåra upp två av hans barnbarn, vilka skrev ett brev till mig i november 1982.

Så hade jag då äntligen fått kontakt med mina amerikanska syslingar. De kunde berätta att Israel dog 1935 och Engla 1942. De hade haft 3 barn: Edit 1893--1966 (13 barn varav två tvillingpar), Ivar 1898--1907 (död i difteri) och Emil 1902--1953 (5 barn).

Det är med två av Emils barn jag nu har kontakt. Med Shirley f 1920 och Betty f 1923, båda boende i Pine City, som inte ligger långt från Rush City i Minnesota.

Shirley, Betty och deras syskon har många gånger undrat över sin svenska släkt. De visste inte var i Sverige deras förföräldrar kom ifrån. De hade aldrig haft någon kontakt med Sverige.

Men nu vet de en hel del. Ända ner till 1500-talet har de fått uppgifter om en del av sina anor. Och nu har flera av dem blivit intresserade av att besöka sitt gamla fädernesland. Och jag är säker på att de kommer att bli betagna av det fagra landskapet Jämtland där deras förfäder bott århundradena igenom

Inger Nemeth, Järfälla.

Efterlysningar

Lagom till det här emigrantnumret av JLS-nytt har vi fått en efterlysning från USA. Ms Jean Larsson i San Francisco har anor i bl a Jämtland. Hennes anor i Jämtland börjar med Anna Märta Hedin, f 1871-01-30 i Rista, Undersåker. Anna Märta emigrerade till USA våren 1892 där hon sedan gifte sig med Otto Larsson från N: e Ullared i Värmland.

Jean Larsson har en hel del uppgifter om Anna Märta Hedins förfäder, men vill nu ha hjälp med att spåra följande personers förfäder:

AMH:s mf Erik Öhrberg Ersson f 1791-04-03 i Ottsjö, Undersåker d 1862-02-01

AMH:s mmf Johan Andersson f 1767-06-02 i Brattland (?), Åre d 1852-06-03 i Brattland (?), Åre

AMH;s mmmm Ingrid Jonsdotter f 1726-03-13 i Sölvsved, Kall d 1809.

Dessutom vill hon ha kontakt med den Adler-Ridderbergiska släktförningen (kontakt redan förmedlad).

Jean är inte bara intresserad av namn och data utan även av sådant som upplyser om levnadsförhållnaden.

Hennes adress är:

Ms Jean Larsson
1323 - 12th Avenue # 2
San Francisco
CA 94 122
USA

Ovanstående efterlysning är förmedlad av PO Bergman i Föreningen DIS, som också skickat med en antavla för Anna Märta Hedin. Den finns hos mig (063-304 42) om någon är intresserad av att få en kopia. Kjell Risberg.

*
* FORSKARFÖRTECKNINGEN *
*
* Fortfarande är det många medlemmar som inte anmält sig till forskarförteckningen. *
*
* Kontakta Elis Svensson, *
* Hara 2208 *
* 840 43 HACKÅS *
*
* Tel: 063-410 21 *
*

JLS-ARRANGEMANG

16 februari kl 13

Emigranterna. Medlemmar berättar om möten med emigranter och emigranttättlingar i arkiv och verklighet. Kanske har just DU något att berätta?

Lokal: Landsarkivet.

11 mars kl 19

Frågor kring släktforskning med tonvikt på läsning av gamla texter. Ta med exempel på svårigheter du mött. Experter medverkar. Anmälan före den 7 mars för att vi skall hinna ordna med enkel förtäring (max 10:-) tel 063-304 42 (sekr).

Lokal: Klubbbrummet i Församlingsgården i Östersund (vid Nya kyrkan). Övre ingången.

13 april kl 13

ÅRSMÖTET.

Efter sedvanliga årsmötesförhandlingar berättar Bengt-Erik Näsholm om verksamheten vid Svensk arkivinformation, SVAR i Ramsele.

Lokal: Länsbiblioteket.

27 april

Gränsträff i Torpshammar.

*
* **STOPP** *
* Ta nu omedelbart fram din almanacka/ *
* kalender och notera ovanstående dagar *
*

Gränsträff

Gränsträffarna med Midälva Genealogiska Förening börjar nu bli tradition. Den här gången träffas vi i Torpshammar den 27 april. Redan nu vågar vi lova att Midälva kommer att bjuda på ett intressant program med bl a Helge Nyberg, Egil Johansson m fl.

Mer detaljer kommer i nästa nummer av JLS-nytt, som kommer i slutet av mars. Reservera redan nu den 27 april för denna utflykt. Om vi blir tillräckligt många skall vi ordna med abonnerad buss.

Styrelsen

Föreningsmeddelanden

*
* **Årsavgiften 1985** *
* Nu är det dags att betala årsav- *
* giften för 1985. Den är 30 kronor *
* (20 kronor för medlem i Genealo- *
* giska Föreningen). *
* Använd bifogade inbetalingskort *
* men observera att föreningens *
* adress numera är: *
* Box 418, 831 26 ÖSTERSUND *
*

Almanacka för 500 år

Föreningen har fått erbjudande om att för försäljning till medlemmar köpa almanackan till förmånspris. För medlemmarna skulle priset bli 47 kronor. En förutsättning är att vi beställer minst 20 exemplar.

Du som är intresserad av att köpa boken - hör av dig till Kjell Hoffman på Landsarkivet (063-10 84 85) eller i bostaden 063 -12 42 15 före 1 mars.

Almanackan presenterades kortfattat i nr 20 av JLS-nytt.

Nya medlemmar

Asta Westman, Furulundsvägen 3 A,
840 60 BRÄCKE

Red:s ruta

Nästa nummer av medlemsbladet skall jag försöka komma ut med omkring månadsskiftet mars/april.

Vad kommer det att handla om?

Ja - det beror på DIG. Fatta alltså penan och berätta om någonting ur din egen forskning, ställ frågor, efterlys förloerade förfäder mm.

Senast den 18 mars vill jag ha ditt manus.

TACK PÅ FÖRHAND